

hľady do budúcnosti nejem v oblasti školství, ale i sďelovacích prostriedkú, zdravotníctví, administrativy, politiky atď. V prístíim čísle SC o ním budeme informovať.

J. O.

Franz Hess: Social Characteristics of Selection of Pupils for Secondary Schools

in: Sociological Contributions I., Verlag Hans Huber, Bern und Stuttgart, 1966, ss. 253—266.

Empirická štúdia založená na analýze pôvodného longitudinálneho výskumu stredoškolskej mládeže vo Švajčiarsku (kanton Basilej; 230 000 obyv.; 37 km²) ukazuje, že sociálna stratifikácia študentov na univerzitách je tesne spojená s procesom selekcie na strednej škole. Hess vychádza z alarmujúcej situácie: v r. 1953/60 iba 5,5 % študentov na univerzitách Švajčiarska boli deti kvalifikovaných a nekvalifikovaných robotníkov, zatiaľčo census z r. 1950 ukazuje, že 45,5 % patrí k týmto profesionálnym skupinám. Jeho analýza sa sústreďuje na sociálne aspekty dochádzky do gymnázií v Basileji, ktoré pripravujú deti pre univerzity. *Štruktúra verejného školstva* v Basileji je typický multiple-track (základná škola; základná škola pre staršie deti; reálka; komerčná škola tri typy nezávisle pôsobiace gymnáziá — humanitné, reálne, matematicko-prírodovedné). Prísne diferencované a odstupňované požiadavky určujú školský prospech pri absolvovaní základnej školy (11 rokov), ktorý umožňuje uchádzať sa o prijatie na istú strednú školu. *Distribúcia žiakov pri zohľadnení sociálnej príslušnosti*, ktorí v r. 1962 opustili základnú školu a vstupujú na stredné školy, najmä gymnázium, je v nesúlade. Vyššie triedy (Upper Class — slobodné povolania, riaditelia, vyšší štátni úradníci) robia skoro všetko pre využitie svojho práva vstúpiť na gymnázium: zo 72 detí pripustených vstúpilo na gymnázium 70. Stredné triedy (Middle Class — štátni úradníci, úradníci, učitelia, vlastníci obchodov strednej úrovne) využívajú svoje práva vo veľkom rozsahu: zo 202 pripustených posielajú na gymnázium 172 (85 %). Nižšie triedy (Lower Class — robotníci kvalifikovaní a nekvalifikovaní, majstri, zamestnanci s nízkym spoločenským postavením, vlastníci malých obchodov) posielajú zo 161 pripustených iba 66 (41 %).

Pracujúce triedy a ich postoj k vyššiemu strednému školstvu: Toto zistenie bolo východiskom pre ďalšie šetrenie v lete 1962 [interview rodičov a ich synov z LC skupín, ktorí chcú (66 %) a nechcú (95 %) študovať na gymnázium, hoci splnili podmienky prístupu]. Vyššia aspiračná úroveň je síce podmienená ekonomickými faktormi (príjem, počet detí, kvalifikácia otca), ale zdá sa, že tieto nezohrávajú rozhodujúcu úlohu. Hess si všima predovšetkým pôsobenie a efektivnosť inštitúcií, ktoré poskytujú rodičom potrebné informácie pre urobenie rozhodnutia. Ukázalo sa, že 20 z 95 „neposielajú-

cich“ rodičov nevedelo, že ich syn mohol postúpiť do gymnázia; rodičia nie sú dostatočne informovaní o finančnej stránke vstupu a štúdia na gymnázium (9 dolárov za 4 roky štúdia); nevedia o podmienkach získania štipendia; sotva poznajú školský systém a jeho profesionálne možnosti; 60 % všetkých rodičov (95) z LC skupín považujú gymnázium za cudzí, málo známy a náročný svet (nebudeme mu môcť pomôcť v jeho školskej práci“).

Tieto obavy konkretizuje autor trefou časťou výskumu, v ktorej sleduje *sociálne aspekty školského úspechu*. Z celku 552 žiakov, ktorí vstúpili v r. 1953 do gymnázia, urobilo záverečnú skúšku v r. 1961 34 % (188), z toho 39 % UC; 34 % MC; 23 % IC. V danej situácii je možno zlepšiť sklon IC skupín využiť svoje vzdelávacie možnosti týmito prostriedkami: informáciou o profesionálnych a finančných možnostiach po absolvovaní gymnázia; znalosťou nárokov pre získanie štipendia; zlepšením činnosti inštitúcií povolaných na informovanie; úvodnou inštruktážou, ktorá by pomohla prekonať ťažkosti pri adaptácii na gymnaziálne štandard. Hess odmieta zníženie nárokov pre prístup. Ďalšia redukcia známky by viedla skôr k vzrastu UC a MC žiakov na gymnaziálnom štúdiu. Celý rozbor sa tu v podstate sústreďuje na tie praktické opatrenia, ktoré majú nádej na skoré uplatnenie; ostatné varianty riešení (zmena štruktúry školstva) odmieta s odôvodnením hľadania optimálne najrýchlejších riešení a opatrení.

Práca je jeden z pekných príkladov, ako štruktúra výchovy vplyva na sociálnu štruktúru spoločnosti a zároveň rodí osobitné sociologické problémy.

L. M.

Jugoslávski studenti i socializam

Institut družstvenih nauka, Beograd 1966, 380 stran.

V roce 1960 realizoval Ústav společenských věd v Bělehradě sociologický výzkum vysokoškolských studentů v pěti univerzitních městech (Bělehrad, Skoplje, Sarajevo, Lublaň, Záhřeb). V uvedeném sborníku jsou prezentovány výsledky tohoto výzkumu. M. Janičević ve studii *Sociálně politické a ideologické postoje jugoslávských studentů* věnuje svou pozornost výsledkům výzkumu politických a ideologických postojů vysokoškolských, jež byly zkoumány prostřednictvím zjišťování pozitivního či negativního přijímání základních elementů sociálního a politického systému studenty (socialistického vlastnictví, formy budování socialismu apod.) a stupně identifikace jejich osobních aspirací s aspiracemi a cíli celospolečenskými. (Dochází mimo jiné k závěru, že asi u 4/5 zkoumaných studentů k této identifikaci dochází.) B. Bročić zabývající se analýzou určité výšece hodnotového systému zkoumaných vysokoškolských zjišťuje, že největší význam je přikládán hodnotám materiální a odborné